

Bouwstenen en processtappen van de Transitievisie Warmte

OKTOBER 2019

WAT IS EEN TRANSITIEVISIE WARMTE?

Een Transitievisie Warmte is een visie waarin staat welke wijken wanneer en op welke manier van het aardgas afgaan tot 2030, met een doorkijk naar 2050. Het biedt houvast, focus en richting aan de partijen die met de warmtetransitie aan de slag gaan. Wanneer moeten welke investeringen worden gedaan? Welke capaciteit hebben we daarbij nodig? Hoe gaan we het organiseren?

Vaak voert de gemeente regie op het proces en de totstandkoming van de visie. De gemeenteraad stelt uiteindelijk ook de visie vast. Maar om naar een gedragen visie te werken, is het verstandig om stakeholders, inwoners en ondernemers gevraagd om mee te denken en doen. Gezien de snelle ontwikkelingen op het gebied van techniek en beleid, moet de TVW om de paar jaar worden herijkt.

Een Transitievisie Warmte is vormvrij, zowel qua rapportagevorm als proces. Toch zien we belangrijke bouwstenen en processtappen die het vormingsproces van een gedragen warmtevisie bespoedigen en zorgen dat na de TVW ook kan worden gestart met de wijkuitvoeringsplannen.

BOUWSTENEN EN PROCESSTAPPEN

Een succesvolle TVW is een gedragen en onderbouwde visie met heldere keuzes en goede aansluiting op de wijkuitvoeringsplannen. We onderscheiden zes bouwstenen die een essentieel onderdeel vormen van een succesvolle TVW. Per bouwsteen hoort een processtap om hier invulling aan te geven:

1. GOEDE VOORBEREIDING

Een goede voorbereiding is essentieel om het proces naar een TVW soepel te laten verlopen. Vóór de start zijn er behoorlijk wat keuzes te maken over hoe je de TVW gaat opstellen, wie je wanneer betreft, wat je precies gaat opleveren, et cetera. Op voorhand al de belangrijkste knopen doorhakken zorgt voor een sneller proces zonder onaangename verrassingen. In de [checklist TVW](#) staan de belangrijkste keuzes genoemd voorafgaand aan de TVW.

In een voorbereidend gesprek betrek je collega's en overige stakeholders om afspraken te maken en de leden van de projectgroep te bepalen. Wie je betreft bij dit gesprek is afhankelijk van je keuzes ten aanzien van bijvoorbeeld gezamenlijk opdrachtgeverschap met een woningcorporatie, samenwerking met andere gemeenten of het betrekken van een andere externe partij die mogelijk de TVW gaat leiden. In het voorbereidend gesprek maak je werkafspraken over:

- de planning
- wie zitting nemen in de projectgroep (en eventueel klankbordgroep)
- hoe afstemming plaatsvindt met de RES en de omgevingsvisie
- communicatie-uitingen
- hoe en wanneer je de wethouder en de gemeenteraad betreft
- hoe en wanneer je inwoners en ondernemers betreft

BETREKKEN VAN INWONERS EN ONDERNEMERS

De warmtetransitie raakt inwoners en ondernemers op plekken waar zij wonen en werken. Voor sommigen gaat de warmtetransitie niet snel genoeg. Anderen maken zich zorgen, bijvoorbeeld om kosten of overlast. Het is daarom belangrijk om tijdens het opstellen van de TVW te informeren en de juiste verwachtingen te scheppen. Dat kan door bijvoorbeeld een inwonersavond en een bedrijfslunch te organiseren. Stel daar vooral ook de vraag hoe zij in het verdere proces betrokken en geïnformeerd wil worden. Dat helpt bij het formuleren van vervolgstappen (Bouwsteen 5).

Je kunt een stap verder gaan door een selectie van inwoners en ondernemers te betrekken bij de projectgroep of een klankbordgroep. Daar kunnen ze bijvoorbeeld meedenken met de uitgangspunten van de TVW en reflecteren op tussenversies. Zie ook de [checklist TVW](#) voor meer mogelijkheden.

BETREKKEN VAN COLLEGE EN GEMEENTERAAD

Het is belangrijk om college en raad goed mee te nemen tijdens het proces van het opstellen van de TVW. Bespreek met de verantwoordelijk wethouder aan het begin van het traject over de verwachtingen van een TVW, tussentijds over de voortgang en aan het eind over de voorbereiding op bestuurlijke besluitvorming. Informeer de gemeenteraad in het begin met een raadsinformatiebrief of op een raadsinformatieavond. Bereid tegen het einde van het traject ook de Raad voor op besluitvorming, door bijvoorbeeld in een tweede informatiebijeenkomst de resultaten te presenteren.

2. GEZAMENLIJKE UITGANGSPUNTEN

Het proces om tot een TVW te komen wordt doorlopen met een projectgroep. Deze groep bestaat uit vertegenwoordigers van de belangrijkste stakeholders. Denk hierbij aan partijen als de woningcorporatie(s), netbeheerder, energiecoöperatie, waterschap en drinkwaterbedrijf. De projectgroep komt regelmatig samen. Ze delen relevante informatie met elkaar over plannen en hun verwachtingen van en rol in de warmtetransitie. Ze valideren de analyses uit bijvoorbeeld het Vesta MAIS model of een ander model en prioriteren op basis van dit model en hun kennis de wijken tot 2030. Ze bespreken gezamenlijk de uitvoeringsstrategie die moet leiden tot vervolgstappen na de TVW.

In de eerste projectgroepbijeenkomst maken de stakeholders kennis met elkaar en bespreken de rol van de projectgroep. Ook het doel van de TVW, het proces en het gewenste resultaat worden besproken. In deze bijeenkomst komen de stakeholders op een gelijk basiskennisniveau over de warmtetransitie en de alternatieven voor aardgas.

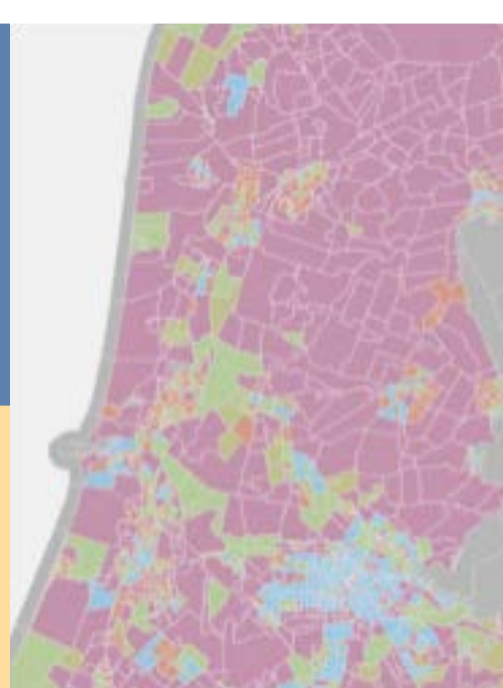
- Vervolgens formuleer je samen met de stakeholders de gezamenlijke uitgangspunten en selectiecriteria voor de TVW.
- Gezamenlijke uitgangspunten: gedeelde doelen of streefwaarden voor de TVW en de warmtetransitie in brede zin. Voorbeelden hiervan zijn betaalbaarheid voor bewoners, duurzaamheid van oplossingen of het afstemmen van investeringen.
  - Selectiecriteria: criteria als basis voor de selectie van startwijken en verdere wijkprioritering. Voorbeelden hiervan zijn dat de kosten voor de eindgebruiker zo laag mogelijk zijn, wijken voorkeur krijgen als er renovaties van een woningcorporatie in de wijk zijn of homogene wijken met vergelijkbaar bouwjaar en bouwtype prioriteit krijgen. Uitgangspunten en selectiecriteria vormen samen een afwegingskader als basis voor de richting en beslissingen die je neemt met de projectgroep. Omdat stakeholders vaak verschillende belangen en een andere focus hebben is dit een belangrijke stap.

Laatste doel van de eerste projectgroepbijeenkomst is het ophalen van plannen en investeringen als input voor de wijkanalyse.

3. INZICHT IN WARMTEOPTIES PER BUURT

Als basis voor wijkprioritering is een analyse gewenst van welke warmteoptie per buurt de meest geschikte optie is. Dit doe je door te kijken naar laagste maatschappelijke kosten, maar bijvoorbeeld ook door bestaande infrastructuur in de buurten mee te nemen. Op basis hiervan krijgt de projectgroep een gedeeld beeld van de kansen zodat op basis daarvan keuzes gemaakt kunnen worden voor een wijkprioritering. Verschillende organisaties werken met verschillende modellen. Vanuit PBL is hier de [Leidraad](#) voor opgesteld die we hebben samengevat in [deze factsheet](#).

De resultaten van de technische analyse bespreek je met de projectgroep in een tweede bijeenkomst. De uitkomsten van de analyse toets je aan het afwegingskader. Sluiten de resultaten van de analyse aan bij de uitgangspunten en selectiecriteria die eerder zijn opgesteld? Of bieden ze nog aanvullende inzichten die tot andere kansrijke wijken leiden? De resultaten van deze sessie zijn input voor de wijkfasering.

4. WIJKFASERING

De vierde bouwsteen is de wijkfasering. Met welke wijk of wijken starten we eers, en waar een later? De wijkkeuze volgt niet eenvoudigweg uit een berekening. Wijken worden getoetst aan het afwegingskader met input uit de projectgroep en de resultaten uit de analyse. Je kunt kwalitatief toetsen door een argumentatie per selectiecriteria te geven voor elke wijk. Toetsing kan kwantitatief zijn door wijken te scoren per selectiecriteria en de selectiecriteria in zwaarte te wegen (multicriteria-analyse).

WERKEN MET CONCEPTVERSIES

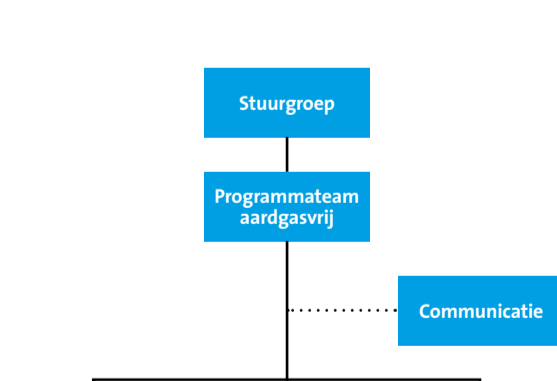
Het is raadzaam om tussenversies tijdig door de projectgroep te laten lezen en in de bijeenkomsten te bespreken. Een gedeelde visie betekent namelijk ook dat de ideeën en suggesties die tijdens het traject worden besproken, ook naar ieders wens op papier komt.

In de vierde projectgroepbijeenkomst besteed je aandacht aan het valideren en aanscherpen van de wijkfasering. Is er een gedeeld beeld over de startwijken, de gekozen fasering en de manier waarop deze volgen uit het afwegingskader? Benut daarnaast de bijeenkomst om input op te halen voor de uitvoeringsstrategie (zie ook bouwsteen 5). Drie onderdelen zijn hierbij van belang:

- Gebiedsgerichte acties voor de startwijken tot 2030
- Gemeentebrede acties zoals communicatie en financiering
- Inrichting van een organisatiestructuur om vervolgstappen na de TVW te borgen

5. UITVOERINGSSTRATEGIE

De TVW moet leiden tot concrete acties waarmee de weg naar aardgasvrije wijken in gang wordt gezet. Deze acties, en de randvoorwaarden waaronder we die kunnen nemen, kunnen samen met de projectgroep worden bepaald. Keuzes worden vastgelegd in de uitvoeringsstrategie. De uitvoeringsstrategie bevat een concreet procesvoorstel en organisatiestructuur voor de eerste stappen na oplevering van de TVW. Daarmee worden de rollen en verwachtingen van gemeente en stakeholders in de uitvoering van de TVW helder en kan een beroep worden gedaan op (extra) capaciteit en middelen. Een indicatie van benodigde extra gemeentelijke capaciteit en middelen kan voor dat doelende worden opgenomen.

Figuur 1: Voorbeeld van een organisatiestructuur als onderdeel

Doel van de vierde projectgroepbijeenkomst is een gedeeld beeld van de gezamenlijke vervolgstappen na de TVW. Samen met de projectgroep reflecteer je op de voorgestelde uitvoeringsstrategie. Bespreek of de organisatiestructuur en nieuwe manier van samenwerken aansluiting kan vinden bij de Raad voor op bespreken.

6. GEDRAGEN VISIE

De TVW moet breed gedragen worden om te zorgen dat na de visie, partijen ook daadwerkelijk aan de slag gaan met de vervolgstappen. Naast de projectgroep is het daarom van belang dat ook bestuurders van de stakeholders zich kunnen vinden in de resultaten. Naast de visie is het belangrijk om de gezamenlijke uitvoering van de stakeholders communicatie moeten goed aangehaakt zijn en een plan maken voor wanneer de TVW openbaar wordt. Een logisch moment daarvoor is nadat de TVW door het college van B&W behandeld is en naar de raad gaat.

In een bijeenkomst kan de visie worden gepresenteerd aan bestuurders en collega's uit de betrokken organisaties. Een dergelijk moment kan ook worden ingezet als gezamenlijk persmoment.

Het Servicepunt Duurzame Energie is opgezet door de Provincie Noord-Holland. De uitvoering wordt verzorgd door Over Morgen en AEF. Voor vragen over het [Servicepunt](#) of over deze publicatie kun je ons bereiken per [e-mail](#). Blijf op de hoogte via [twitter](#) of meld je aan voor de [nieuwsbrief](#).